

การส่งเสริมและพัฒนาบริการสาธารณะของท้องถิ่น
ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน
**The Promotion and Development of Local Public Services
to Life Quality of People**

ปาริชาติ ละดาไส, กนกกาญจน์ คำบุญชู,
ศรสวรรค์ รามบำเพ็ญ, ศิรประภา รอดแก้ว และ โชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

**Parichat Ladasai, Kanokkan Khamboonchoo,
Sornsawan Rabbamperng, Siraprapa Rodkaew and Chot Bodeerat**
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail :parichat-l@hotmail.com

บทคัดย่อ

การบริการสาธารณะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดขึ้นของสังคมมนุษย์ เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคมทำให้เกิดภารกิจบางประการที่ไม่ใช่ภารกิจของคนใดคนหนึ่ง บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่ากระบวนการและวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นความสำเร็จในการจัดบริการสาธารณะที่เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชน ที่มีปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการสาธารณะประสบผลสำเร็จซึ่งสามารถแยกกระบวนการและวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการบริการสาธารณะของท้องถิ่น คือ การสร้างสรรค์ประเภทของบริการ โดยท้องถิ่นต้องมีความสามารถในการสร้างสรรค์ประเภทบริการสาธารณะใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของแต่ละท้องถิ่นได้มาจากการตัดสินใจของท้องถิ่นเองมาจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นผู้เสนอและดำเนินการเพิ่มเติม จากการริเริ่มของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเสนอ หรือบางบริการสาธารณะอาศัยเพียงการปรับเปลี่ยน “วิธีการ” บริหารจัดการบริการสาธารณะที่มีอยู่เดิมให้ได้ประโยชน์สูงสุดและตอบสนองของประชาชนและท้องถิ่น

คำสำคัญ: การส่งเสริมและพัฒนา; บริการสาธารณะ; ท้องถิ่น; คุณภาพชีวิตของประชาชน

Abstracts

The objective of this journal was to study the promotion and development of the local public services to the life quality of the people. It was found that the public service was the activities that occurred with the human society. Grouping the people made some tasks. The process and method of the promotion and development of the local public services to the life quality of the people was the success in providing the public services that occurred from the collaboration of the public and private sector, and the people. It made the local administrative organizations providing the public services successful. It could separate the process and method of the promotion and development of the local public services: creating the types of service. The local had the capability in creating the new public services to respond to the demand changeable in the local that occurred from the decision of the local and the related organizations. Some public services depended on the change of the method in the public service management for the maximum benefit and responded to the demand of the people and the local.

Keyword: Promotion and Development; Public Service; Local; life quality of the people

บทนำ

การจัดบริการสาธารณะเป็นภารกิจใหญ่ที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ควรจัดบริการสาธารณะให้ได้อย่างครอบคลุมความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและมีคุณภาพดี ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2554 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2549 และกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ระบุอำนาจหน้าที่และขยายขอบเขตประเภทและรูปแบบบริการสาธารณะที่ท้องถิ่นสามารถจัดทำ

ขณะเดียวกันแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการระบุถึงการถ่ายโอนภารกิจบริการสาธารณะของส่วนกลางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการและรูปแบบการจัดบริการสาธารณะที่สามารถจัดทำได้อีกด้วยอย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยยังใช้รูปแบบบริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเองในทุกขั้นตอน และยังมีข้อจำกัดในการใช้รูปแบบบริการสาธารณะอื่นๆ เช่น กิจการพาณิชย์ สหกรณ์ การร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (PPPs) ขณะเดียวกันประเภทบริการสาธารณะที่ท้องถิ่นดำเนินการยังขาดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างและจัดหาบริการสาธารณะใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งที่มีสาเหตุจากข้อจำกัดทางกฎหมายและจากศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ดังนั้นการยกระดับบริการสาธารณะของไทยย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องทำให้ท้องถิ่นสามารถจัดบริการสาธารณะในประเภทและรูปแบบที่หลากหลายยิ่งขึ้น (วุฒิสสาร ตันไชย, 2559 : 75)

การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยต้องทำให้ท้องถิ่นสามารถจัดบริการ “ได้” และ “ดี” โดยมองว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้อง “จัดบริการสาธารณะได้อย่างกว้างขวางและมีอิสระในการเลือกประเภทและรูปแบบตามหลักความสามารถทั่วไปของท้องถิ่น (General Competence) และปฏิบัติตามหลักการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่ดี” จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาบริการสาธารณะของท้องถิ่นในอนาคตได้ ดังนั้นคณะผู้เขียนเห็นว่า การส่งเสริมและพัฒนาบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงเป็นการจัดบริการสาธารณะที่มีรูปแบบและวิธีการที่ท้องถิ่นควรสามารถดำเนินการได้ตามกฎหมายในปัจจุบัน ที่มีเป้าหมายและทิศทางที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และบริบททางสังคมเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นด้วย เพื่อตอบสนองต่อความเท่าเทียม (Equity) และมุ่งสร้างการหลอมรวมคนทุกคนและทุกกลุ่มในสังคม (Inclusiveness) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศในภาพรวม

แนวคิดการบริการสาธารณะของท้องถิ่น

การบริการสาธารณะของท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นไทยที่ถูกกล่าวถึงอยู่เสมอคือการพัฒนาบริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน พื้นที่ และการพัฒนาประเทศโดยรวม โดยที่ท้องถิ่นต้องมีอิสระในการกำหนดทิศทางการจัดบริการสาธารณะรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจจำนวนมากให้ความสำคัญต่อการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 283 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “ย่อมมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแล และจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังและมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย” (ราชกิจจานุเบกษา, 2560 : 6) เช่นเดียวกับการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ก็มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ (ศุภชัย ยาวะประภาส และปิยากร หวังมหาพร, 2563 : 1)

นอกจากนี้การกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นรวมถึงพยายามเสริมสร้างศักยภาพในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ท้องถิ่นจนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ (ภควัต อัจฉริยปัญญา, 2558 : 2) ขณะเดียวกันผู้ปฏิบัติงานในท้องถิ่นก็ให้ความสนใจต่อการจัดบริการสาธารณะ โดยฝ่ายบริหารที่มาจากกรเลือกตั้งโดยประชาชนย่อมพยายามหามาตรการและวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ท้องถิ่นของตนเองสามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างราบรื่นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่เป็นฐานเสียงสำหรับการเลือกตั้งของผู้บริหารท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กและมีความใกล้ชิดกับ

ประชาชนทั้งด้านกายภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคม และการมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ การตัดสินใจเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำงบประมาณและการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ภายในพื้นที่อภิชาต สถิตนิรามัย, ยุคติมุกดาวิจิตร, นิติ ภาวทรัพย์, (2556 : 7) อีกทั้งความเอาใจใส่ของฝ่ายบริหารในท้องถิ่นย่อมส่งผลดีต่อการจัดบริการสาธารณะอีกด้วย ตัวอย่างเช่น จากการสำรวจระดับผลสัมฤทธิ์การให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีพบว่าบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์สูงสุดมีสาเหตุส่วนหนึ่งจากความเอาใจใส่ของผู้บริหารเพราะ “ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการให้บริการสาธารณะในด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างมาก ซึ่งเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ถือได้ว่าล้วนแต่เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชน” (ธัญญรัตน์ เรียนกะศิลป์, เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ และสุพร เสียนสลาย, 2556 : 78)

เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งต้องเผชิญคำถามนี้อยู่เสมอว่า บริการสาธารณะประเภทใดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ “ทำได้” หรือ “ทำไม่ได้” แม้โดยหลักการผู้ที่ตัดสินใจในเรื่องนี้ควรเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองที่ต้องบอกว่าท้องถิ่นของตนจะจัดบริการสาธารณะที่เหมาะสมต่อท้องถิ่นประเภทใดได้บ้าง อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติมักมีหน่วยงานรัฐภายนอกผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดมาตรฐานเพื่อกำกับดูแลสินค้าและบริการสาธารณะให้เป็นไปตามมาตรฐาน ที่จะให้คำแนะนำหรือตัดสินว่าอะไรคือบริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “ทำได้” หรือ “ทำไม่ได้” เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดบริการสาธารณะตามประเภทหรือรูปแบบกฎหมายกำหนด รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดบริการสาธารณะให้เป็นไปตามมาตรฐาน อาทิกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในฐานะผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและกำกับดูแลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถมีข้อวินิจฉัยว่าประเภทและรูปแบบบริการสาธารณะใดบ้างที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถทำได้หรือทำไม่ได้ (วุฒิสาร ตันไชยและคณะ, 2558 : 7) หรือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาผู้ทำหน้าที่ในการให้ความเห็นทางกฎหมายแก่หน่วยงานของรัฐก็มีบทบาทสำคัญในการชี้ถึงรูปแบบและประเภทบริการสาธารณะใดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำได้อีกได้มีความเห็นที่สำคัญต่อการกำหนดทิศทางการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยทั้งประเทศเป็นอย่างมาก (วุฒิสาร ตันไชย, 2559 : 75)

ด้วยเหตุนี้การกำหนดว่าบริการสาธารณะประเภทใดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำได้และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้รูปแบบและวิธีการใดจัดทำบ้างจำเป็นต้องมีประเภทบริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำได้ควรรียดหลักความสามารถทั่วไปของท้องถิ่น (General Competence) หรือหลักความสามารถของท้องถิ่น (Local Capability) อันเกิดจาก “พื้นฐานแนวคิดว่าการดำเนินกิจกรรมสาธารณะทั้งหมดเป็นหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นในระดับล่างสุดเสมอ หน่วยการ

ปกครองท้องถิ่นในระดับสูงขึ้นไปจะเลือกดำเนินกิจกรรมสาธารณะใดๆก็ต่อเมื่อท้องถิ่นระดับล่างไม่มีศักยภาพที่จะดำเนินการได้ หรือหากดำเนินการได้ก็อาจเกิดปัญหากระทบกับท้องถิ่นอื่น ๆ หรือเป็นผลเสียหายต่อประเทศชาติโดยรวม” หลักการที่ถือว่าท้องถิ่นสามารถกระทำการหรือดำเนินการในเรื่องที่สำคัญสำหรับท้องถิ่นได้ ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่กระทบกับอำนาจของส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในบางประเทศได้กำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ตามหลักความสามารถทั่วไป โดยให้อำนาจให้ท้องถิ่นกระทำ(ศุภชัย ยาวะประภาส และปิยากร หวังมหาพร, 2563 : 1)

กล่าวโดยสรุป การให้บริการสาธารณะจึงนับเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่อาจเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนเป็นผู้ดำเนินการให้แก่ประชาชนผู้มารับบริการ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึงและเสมอภาค โดยหน่วยงานที่ให้บริการจะต้องส่งมอบบริการแก่ประชาชนด้วยจิตสำนึกที่ดีในการให้บริการ และมีการนำผลสะท้อนกลับจากประชาชนในฐานะผู้มาใช้บริการ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวข้องกับข้อร้องเรียน ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า การบริการสาธารณะจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพ และประสิทธิภาพของการให้บริการโดยอาศัยเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมายที่ให้บริการช่วงเวลา และสถานที่การให้บริการการจัดทำบริการสาธารณะระดับท้องถิ่นจึงเป็นการดำเนินการภายใต้หลักการกระจายอำนาจ ซึ่งพัฒนามาจากหลักการบริหารราชการที่มีข้อจำกัดในเรื่องความล่าช้าและไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ รัฐจึงมีแนวคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพ ระหว่างอำนาจในการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ในกฎหมาย และให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระภายใต้กฎหมายในการจัดทำบริการสาธารณะ รวมถึงการบริหารงานบุคคลและงบประมาณ เพื่อให้สามารถบริหารราชการสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยรัฐบาลเป็นผู้ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็นภายใต้กรอบของกฎหมายเท่านั้น

แนวคิดคุณภาพชีวิตของประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of Life) เป็นการดำรงชีวิตมนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีต้องประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการดำเนินชีวิต และแต่ละองค์ประกอบนั้น ก็ล้วนแต่มีความสำคัญ สิ่งเหล่านี้ก็ล้วนแต่จะเป็นไปตามทัศนคติของแต่ละบุคคลในสังคม อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าปัจจัยที่มีความสำคัญที่เป็นองค์ประกอบของนิยามคุณภาพชีวิตนั้น จะต้องมียปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางการเมืองทางค่านิยม ทางจิตใจ เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านเสนอว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์คือ

คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของในแต่ละสังคมและยังเป็นองค์ประกอบในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เราสามารถสังเกตได้จากความต้องการที่เรามองเห็นได้ชัดเจนคือ ปัจจัยสี่ส่วนที่เป็นองค์ประกอบของ

การอยู่ร่วมในสังคมคือ ความต้องการภายนอก หรือความรู้สึกที่พึงปรารถนา เช่น ความรู้สึกสบายใจ ความมั่นคงปลอดภัย ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นความร่วมมือร่วมใจ หรือ ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มนุษย์อยู่ในสังคมเดียวกัน (กิตติ ประพิตรไพศาล, 2550 : 6) ซึ่งคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นคุณภาพชีวิตที่มีความสุขพอสมควร ทั้งกายและจิตใจ ความสุขกาย คือได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ เช่น การได้รับการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนจากครอบครัวอย่างดีพอการมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง การศึกษาดี อาชีพการงานดี โอกาสเลื่อนฐานะตามความเหมาะสม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนความสุขใจ คือการหล่อหลอมปัจจัยทางด้านความเชื่อค่านิยม ศีลธรรมและจริยธรรม ให้เกิดความสมดุล(สุภา ศรีสวัสดิ์, 2550 : 3) คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมความคิดและจิตใจ ซึ่งได้รวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้หมด ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยสามารถแสดงมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิตไว้ ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย เป็นสิ่งที่ต้องการ เช่น อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัยพลังงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวและในการประกอบอาชีพ
2. คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพประโยชน์ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ความอบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรักและความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ
3. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์สะอาด และเป็นระเบียบปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศและเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่การดำรงชีพ และการคมนาคมที่สะดวก
4. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมด้านรายได้ความร่วมมือร่วมใจในสังคม ความเป็นระเบียบวินัย มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันและมีค่านิยมสอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา
5. คุณภาพชีวิตด้านความคิด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิตและชุมชนกับการศึกษา วิชาชีพความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตัวเอง การยอมรับตัวเองและการมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม
6. คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ความมีคุณธรรมในตัวและสังคม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละและการละเว้นอบายมุขต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป คุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมของมนุษย์ตามสภาพความจำเป็นพื้นฐานในสังคม ซึ่งสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคมและความคิดอย่างเพียงพอ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหากับสังคม

ดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคม มีความชอบธรรม สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ จนก่อให้เกิดความสุข มีสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่ดีอีกด้วย

วิเคราะห์กระบวนการและวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

การบริการสาธารณะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดขึ้นของสังคมมนุษย์ เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคมจะทำให้เกิดภารกิจบางประการที่ไม่ใช่ภารกิจของคนใดคนหนึ่ง เช่นการดูแลความสงบเรียบร้อย การจัดทำสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ทุกคนต้องใช้ เป็นต้น ภารกิจเหล่านี้มักจะไม่มีปัจเจกชนใครรับไปดำเนินการ สังคมจึงจัดให้มีโครงสร้างทางสังคมขึ้นมาดำเนินการ เช่นระบบการเมืองและระบบบริหารรัฐกิจ เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่ผลิต จัดหาเพื่อบริการแก่สาธารณชนกิจกรรมเหล่านี้จึงถูกเรียกว่า “การบริการสาธารณะ” การบริการสาธารณะของท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ตามที่กฎหมายกำหนด และความสามารถของท้องถิ่นเอง ในปัจจุบันการบริการสาธารณะของท้องถิ่นได้ดำเนินการตามรูปและวิธีการที่ยึดจากนโยบายยุทธศาสตร์ของแต่ละจังหวัดที่แตกต่างกัน ดังนั้นคณะผู้เขียนจึงยกรูปแบบและวิธีการของวุฒิสภา ต้นไชย (2562) มาเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นกระบวนการและวิธีการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้ตอบสนองต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนมากที่สุด คือ

1. **ด้านโครงสร้างพื้นฐาน** จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประเภทสาธารณูปโภค สาธารณูปการเพราะเป็นปัจจัยหลักพื้นฐานที่ก่อให้เกิดความสะดวกสบายกับชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีมาตรฐาน เน้นตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น การรับฟังปัญหา ความต้องการของประชาชนผ่านกระบวนการประชาคม และการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ภาคเอกชนและส่วนราชการ โดยมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินการได้แก่ (1) ก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซมถนนที่เชื่อมโยงระหว่างตำบล ระหว่างอำเภอ ให้ได้มาตรฐานตามหลักวิศวกรรมโยธา การติดตั้งเครื่องหมายจราจรสัญญาณไฟตามความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการสัญจร และการขนส่งสินค้าเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ (2) การติดตั้งระบบไฟฟ้าสาธารณะ และแสงสว่างถนนในเขตชุมชนหนาแน่น และจุดอันตราย เพื่อการลดอุบัติเหตุ และเพิ่มความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน (3) การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรตามอำนาจหน้าที่ และภารกิจที่เป็นของ อบจ. การขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการเกษตร เป็นต้น

2. **ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต** จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม การดูแลผู้ป่วยติดเตียง การช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ โดยการร่วมมือกับส่วน

ราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น โดยมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินการ ได้แก่ (1) ดำเนินการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมสนับสนุนการสาธารณสุขมูลฐาน การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เช่น การยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตลอดจนการแก้ไขปัญหา และผลกระทบที่มีต่อประชาชน (2) การพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เพื่อให้บุคลากรกลุ่มนี้ สามารถเป็นแกนหลักในการพัฒนางานด้านสาธารณสุขมูลฐานอย่างมีประสิทธิภาพ (3) การดำเนินโครงการสนับสนุนพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น โครงการจัดการหัดรับ – ส่ง ผู้ป่วย เพื่อให้สามารถรับ – ส่งผู้ป่วยฉุกเฉินไปสถานพยาบาลได้ทันเวลาที่ (4) การสนับสนุนส่วนราชการ หน่วยงานองค์กรต่างๆ ดำเนินการโครงการรณรงค์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ เพื่อป้องกันมิให้การแพร่ระบาดของยาเสพติด โครงการบริหารผู้สูงอายุ โดยการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำสตรี และองค์กรเครือข่าย โครงการพัฒนาผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ สตรี เด็ก และเยาวชน เป็นต้น (5) การรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยจะดำเนินการตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการรณรงค์ความปลอดภัยทางถนนช่วงเทศกาล โครงการติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดในพื้นที่เสี่ยงภัยและสถานที่ท่องเที่ยว โครงการพัฒนาศักยภาพ อปพร. เป็นต้น (6) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จะดำเนินการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชน

ตัวอย่างเช่นกรณีของโครงการคลินิกครอบครัวอบอุ่น โรงพยาบาลใกล้บ้าน สถานีอนามัยใกล้ใจ โดยเทศบาลตำบลหาดทอง อำเภอมืออู้อัยธานี จังหวัดอุทัยธานีเป็นการถ่ายโอนสถานบริการด้านสาธารณสุข สถานีอนามัยตำบลหาดทองได้ถ่ายโอนภารกิจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 จากสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2550 ให้กับเทศบาลตำบลหาดทอง จึงทำให้เทศบาลตำบลหาดทองมีสถานบริการ ด้านสาธารณสุขที่ให้บริการด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพร่างกาย ซึ่งเป็นภารกิจในการให้บริการประชาชนตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496การลดขั้นตอนในการเข้าถึงบริการ และบริการด้านสาธารณสุขแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) จากการติดตามผลการรักษาพยาบาลของประชาชนในพื้นที่ตำบลหาดทองที่ต้องเดินทางไปตรวจรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลอุทัยธานี และคลินิกหมดครอบครัวตำบลเกาะเทโพ ตามสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และใช้ระยะเวลาในการเข้าบริการดังกล่าวสิทธิจากระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการคลินิกครอบครัวอบอุ่น โรงพยาบาลใกล้บ้าน สถานีอนามัยใกล้ใจ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการตรวจคัดกรองสุขภาพการรักษาพยาบาลการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพร่างกายโดยทีมสหวิชาชีพด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ครอบครัวและเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในการลดขั้นตอนการรับบริการด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลตามสิทธิ ที่พึงจะได้รับในสถานบริการใกล้บ้าน บริการใกล้ใจแหล่งเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยในชุมชนจตุรบัณฑิตศึกษาฝึกปฏิบัติงานหลักสูตร

สาธารณสุขศาสตร์บัณฑิตมหาวิทยาลัยมหิดล โครงการจัดตั้งวิทยาเขตเขาทอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การถ่ายโอนสถานีนามัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการถอดบทเรียนการถ่ายโอน สถานีนามัยของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565 : 6)

3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นการดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัยโรงพยาบาลและสาธารณสุขอื่น ๆ การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ตัวอย่างเช่นกรณีของโครงการ “การบริหารจัดการระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ในชุมชนเทศบาลเมืองวารินชำราบประจำปี 2564 ” โดยเทศบาลเมืองวารินชำราบ ตำบลวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีความโดดเด่นของโครงการการบริหารจัดการโครงการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ของเทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ถือเป็นต้นแบบการจัดการด้านเทคโนโลยีเพื่อช่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันเฝ้าระวังและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนตลอดจนการบริหารจัดการระบบจราจรที่มีประสิทธิภาพ ตามกรอบแนวทาง CCTV Operational Requirement (OR) เป็นความต้องการเชิงด้านการดำเนินงาน ตามหลักการออกแบบสถาปัตยกรรมด้านการประมวลผล ซึ่งได้ออกแบบระบบเพื่อตอบสนองกับความต้องการระบบ (System Requirement) และความเหมาะสมกับบริบทของสภาพเมือง ภายใต้งบประมาณที่มีจำกัดและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ทำทีละน้อยพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) พร้อมกับการมีโครงสร้างพื้นฐาน การติดตั้งเสาไฟฟ้า ระบบแสงสว่างตามท้องถนนและบริเวณสถานที่สาธารณะในทุกซอยทุกถนนรวมทั้งมีการมอบหมายบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจน(กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565 : 6)

4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว เป็นการวางแผนเพื่อส่งเสริมการลงทุนในการส่งเสริมอาชีพโดยการดำเนินการพัฒนาให้ประชาชนมีรายได้พอเพียงแก่การดำรงชีพ ทั้งในเชิงพาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินการ ได้แก่ (1) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดทำและประสานแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด กับแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เพื่อให้ระบบแผนพัฒนาเกิดผลเป็นรูปธรรม (2) สนับสนุน ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรชุมชน มุ่งเน้นการรวมตัวของประชาชนในชุมชนต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนให้คนในชุมชนใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม โดยสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรต่างๆ เพื่อมุ่งให้เกิดการรวมตัวกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม และเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาต่อไป (3) การพัฒนาอาชีพโดยมุ่งเน้นให้มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่ม

อาชีพผลิตสินค้า และบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยใช้กลไกตลาดนำการผลิตการจัดกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้กลุ่มอาชีพต่างๆได้นำสินค้ามาจำหน่าย สร้างรายได้ เช่น โครงการตลาดสินค้าเกษตร โครงการตลาดนัดสินค้าชุมชน เป็นต้น (4) สนับสนุนการประกอบอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการผสมผสานเกษตรอินทรีย์และเกษตรทางเลือก เป็นต้น (5) การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อม และมีมาตรฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ได้เข้ามาท่องเที่ยวพักผ่อนในจังหวัดสิงห์บุรีมากยิ่งขึ้น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565 : 6)

ยกตัวอย่างเช่นในกรณีของ โครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลคุณใหญ่ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม มีความโดดเด่นของโครงการคือ มีภาควิชาพัฒนาจัดทำ MOU สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนมในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนาหว้า ในการเป็นวิทยากรจิตอาสาสร้างความรู้เกี่ยวกับหลักการออมการจัดทำบัญชี ความรู้ในการเรื่องการฝึกอาชีพ การทำบัญชีครัวเรือน การออมกองทุนผู้สูงอายุเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมตำบลนาคุณใหญ่เป็นตำบลแห่งการจักสานมีภูมิปัญญาการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบเรียบง่าย ด้วยสถานการณ์สังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงจึงมีการปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย เพื่อเพิ่มราคาและเป็นที่สนใจของตลาด เช่น กระเป๋าโคมไฟ แจกัน กล้องทึบชู ฯลฯ ทำให้สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายให้กลุ่มผู้สูงอายุตำบลนาคุณใหญ่อย่างยั่งยืนส่งผลให้เกิดหลักสูตรตำบลศูนย์เรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ระบบดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน ก่อให้เกิด "หลักสูตรการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน" ผู้สูงอายุในตำบลนาคุณใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้นเกิด"ศูนย์การเรียนรู้ระบบการดูแลผู้สูงอายุ" โดยการสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในตำบลนาคุณใหญ่ ในการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปแบบและเข้มแข็ง เปิดโอกาสให้หน่วยงานและกลุ่มต่างๆ ที่ได้เข้ามาเรียนรู้กับกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลนาคุณใหญ่ การดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุครอบคลุมทั้ง 5 ด้านด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านนวัตกรรม

5. ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมการบริหารจัดการและรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นประเภทบริการสาธารณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของท้องถิ่น เนื่องจากการดำเนินงานของท้องถิ่นสามารถก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อการบริหารจัดการและรักษาสิ่งแวดล้อมได้ รัฐบาลท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนนโยบายและกระบวนการของท้องถิ่นในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเสื่อมโทรมของดินประเด็นด้านของเสียและสารเคมี เป็นต้น รัฐบาลท้องถิ่นมีความสามารถในการใช้วิธีการปรึกษาหารือและประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมากเพื่อสร้างการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนโดยมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินการ ได้แก่ (1) จัดทำโครงการเพื่อกระตุ้นจิตสำนึก สร้างความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้ง

เข้ามามีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา พื้นที่พุทธศาสนารธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยความสมัครใจ อันเป็นหนทางนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนในอนาคต (2) การจัดทำโครงการพื้นที่พุทธศาสนารธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้เมือง (3) แก้ไขปัญหาด้านขยะมูลฝอย โดยร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะรวมที่ถูกหลักสุขาภิบาล การจัดเก็บขยะอันตรายที่มีมาตรฐาน เพื่อให้บริการรับกำจัดขยะให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างถูกต้องหลักวิธี ปราศจากมลพิษภายใต้การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (4) การอนุรักษ์พุทธศาสนารธรรมชาติ โดยการร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เพื่อจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเช่น โครงการนำผักตบชวามาใช้ประโยชน์

ตัวอย่างด้านรักษาสิ่งแวดล้อมเช่นในกรณีของ การจัดการขยะของชุมชนชลประทาน เทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการดำเนินนโยบายชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ในพ.ศ. 2553 โดยทางเทศบาลได้เปลี่ยนวิธีการจัดการบริการสาธารณะจากเดิมที่ฝ่ายรัฐและท้องถิ่นเป็นผู้จัดการจัดการขยะให้กับประชาชนในพื้นที่ฝ่ายเดียวมาเป็นการบริหารจัดการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นโดยเทศบาลเมืองวารินชำราบได้นำร่องทดลองการใช้การจัดการขยะในรูปแบบประชาชนมีส่วนร่วมในชุมชนชลประทาน โดยคณะกรรมการชุมชนชลประทานได้จัดทำประชาพิจารณ์กับสมาชิกในชุมชนและสมาชิกในชุมชนเห็นด้วยและมีความต้องการในการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวตั้งแต่พ.ศ. 2553 ทางเทศบาลเมืองวารินชำราบได้กำหนดวิธีการจัดการขยะที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดย 1) การสนับสนุนทางวิชาการและเครื่องมือเทศบาลเมืองวารินชำราบ 2) การร่วมออกแบบการบริหารจัดการขยะโดยคณะกรรมการชุมชนชลประทาน คณะกรรมการชุมชนฯ และ 3) การดำเนินโครงการในรูปแบบคณะทำงานประจำ ความสำเร็จของโครงการชุมชนปลอดขยะของชุมชนชลประทาน ส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนของเทศบาลเมืองวารินชำราบแม้ว่าทางเทศบาลจะไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการจัดการขยะเองโดยตรง แต่ก็สามารถผลักดันให้ชุมชนดำเนินโครงการดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เทศบาลเมืองวารินชำราบ, 2564 : ออนไลน์)

6. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นจะดำเนินการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีในรูปแบบต่างๆโดยมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินการได้แก่(1) สนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น เช่น การจัดงานประเพณี การจัดงานสืบสานวัฒนธรรมของอำเภอต่างๆและการจัดงานวันอนุรักษ์มรดกไทย เป็นต้น (2) สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เพื่ออนุรักษ์ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ (3) ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้ศิลปะพื้นบ้านได้มีโอกาสถ่ายทอดความงดงามของศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นไปยังประชาชน และเยาวชนเพื่อการศึกษาเรียนรู้ และสืบทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นหลัง เป็นต้น (4) สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพผู้นำศาสนา การศึกษาวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป (5) ส่งเสริมสนับสนุนพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นๆในการจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจประชาชน

ยกตัวอย่างเช่น กรณีของ โครงการ “อนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนเผ่าผู้ไทหนองห่าน” โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองห่าน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความโดดเด่นของโครงการ ตำบลหนองห่าน เป็นชุมชนที่มีมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนเช่น แหล่งโบราณคดี ภาษาพูด การแต่งกาย ความเชื่อ จารีต ประเพณีพิธีกรรม และภูมิปัญญาของคนในชุมชน ชนเผ่าผู้ไทหนองห่าน มีอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น มีความงามทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น การแต่งกายของหญิงผู้ไทจะแตกต่างจากการแต่งกายของชาวผู้ไทถิ่นอื่น การฟ้อนละครผู้ไท บุรณการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในด้านองค์ความรู้และงบประมาณจากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อร่วมอนุรักษ์ สืบสานการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น(กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565 : 6)

จะเห็นได้ว่ากระบวนการและวิธีการส่งเสริมและพัฒนากิจการสาธารณะของท้องถิ่นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นความสำเร็จในการจัดบริการสาธารณะที่เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชน ที่มีปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการสาธารณะประสบผลสำเร็จซึ่งสามารถแยกออกกระบวนการและวิธีการส่งเสริมและพัฒนากิจการสาธารณะของท้องถิ่นได้ 2 ประการ คือ 1) การสร้างสรรค์ประเภทของบริการ คือ ท้องถิ่นต้องมีความสามารถในการสร้างสรรค์ประเภทบริการสาธารณะใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของแต่ละท้องถิ่นได้ซึ่งความคิดริเริ่มดังกล่าวก็มาจากการตัดสินใจของท้องถิ่นเองจากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นพบว่าบริการสาธารณะส่วนใหญ่มาจากการริเริ่มจากตัวท้องถิ่นเองที่เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ในบางกรณีก็มาจากการริเริ่มของผู้บริหารเมืองที่มีวิสัยทัศน์หรือมาจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นผู้เสนอและดำเนินบริการสาธารณะเพิ่มเติมจากรัฐหรือท้องถิ่นเองหรือมาจากการริเริ่มของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเสนอและร่วมดำเนินงานกับรัฐและท้องถิ่น หรือบางบริการสาธารณะอาศัยเพียงการปรับเปลี่ยน “วิธีการ” บริหารจัดการบริการสาธารณะที่มีอยู่เดิมให้ได้ประโยชน์สูงสุดและตอบโจทย์ของประชาชนและท้องถิ่น ดังนั้นการค้นหาปัญหาและการสร้างสรรค์แนวทางการแก้ปัญหาจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อการพัฒนาบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การมีรูปแบบการจัดบริการสาธารณะที่หลากหลาย จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นพบว่าบริการสาธารณะแต่ละประเภทอาศัยรูปแบบการจัดบริการที่หลากหลายแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์และความจำเป็นของท้องถิ่นทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเลือกใช้รูปแบบการจัดบริการสาธารณะที่หลากหลายจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงและขยายบริการสาธารณะได้อย่างไรก็ตามปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการสร้างสรรค์ประเภทและการใช้รูปแบบบริการสาธารณะที่หลากหลายต้องอาศัยกฎหมายและการตีความทางกฎหมายที่เปิดกว้างให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดบริการสาธารณะแต่ละประเภทให้หลากหลายและสามารถเลือกใช้รูปแบบได้อย่างอิสระสอดคล้องกับความจำเป็นของท้องถิ่น

สรุป

การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งของไทยโดยหลักการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดบริการสาธารณะได้ในหลายรูปแบบ เช่น การว่าจ้าง (Out Sourcing) การร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public-Private Partnership - PPP) สหการ (Cooperative) และกิจการพาณิชย์และกิจการเพื่อสังคม (Local Public Enterprise and Social Enterprise) อีกทั้งมีการจัดบริการสาธารณะในหลายประเภท เช่น การสาธารณสุขและการศึกษา การคมนาคมและขนส่งการบริหารจัดการและรักษาสิ่งแวดล้อม บริการเพื่อผู้สูงอายุและผู้พิการ เป็นต้น คณะผู้เขียนเห็นว่าถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย “จัดบริการสาธารณะได้อย่างกว้างขวางและมีอิสระในการเลือกประเภทและรูปแบบตามหลักความสามารถทั่วไปของท้องถิ่น (General Competence) และปฏิบัติตามหลักการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่ดี” จะเป็นการเริ่มต้นเพื่อยกระดับบริการสาธารณะของท้องถิ่นในอนาคตได้อีกมากอย่างไรก็ตามถ้าท้องถิ่นจัดบริการสาธารณะแต่ละประเภทเพียงเพื่อให้เป็นตามหน้าที่และภาระงานในชีวิตประจำวัน โดยไม่ตอบโจทยหรือเป้าหมายทางสังคมเศรษฐกิจ รวมถึงวิถีชีวิตของท้องถิ่น ย่อมเป็นเรื่องที่ไม่ดีโดยตัวของมันเอง เพราะนอกจากจะทำให้ท้องถิ่นในฐานะผู้จัดบริการสาธารณะขาดความตั้งใจจริงและขาดเป้าหมายที่แท้จริงต่อการจัดบริการสาธารณะแต่ละประเภทแล้ว อาจทำให้บริการสาธารณะที่ได้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมถึงเป้าหมายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นหรือประเทศชาติโดยรวม ซึ่งในท้ายที่สุดอาจทำให้ท้องถิ่นประสบปัญหาและถูกตั้งคำถามว่าท้องถิ่นมีความจำเป็นในการจัดบริการสาธารณะในระบบบริหารงานภาครัฐหรือไม่ ดังนั้นการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นต้องอาศัยการวางเป้าหมายเพื่อช่วยกำหนดทิศทางการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นให้มีคุณภาพที่ดีและตอบโจทยความต้องการของทุกภาคส่วนมากยิ่งขึ้น เพื่อตอบโจทยความเท่าเทียม (Equity) ทุกมิติทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงสร้างการหลอมรวมคนทุกคนและทุกกลุ่มในสังคม (Inclusiveness) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of Life) กลายเป็นเป้าหมายและความคาดหวังที่สำคัญของการจัดบริการสาธารณะในประเทศไทยทั้งระดับชาติและท้องถิ่นอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2565). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น ประจำปี 2564*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กิตติ ประพิตรไพศาล. (2550). *การศึกษาคุณภาพชีวิตของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ จังหวัดปราจีนบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา.

- เทศบาลเมืองวารินชำราบ. (2564). ชุมชนชลประทานและเทศบาลเมืองวารินชำราบรับโล่รางวัลเชิดชูเกียรติ (Online) โครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ปี 2564. ออนไลน์. ดึงข้อมูลเมื่อ 18 ตุลาคม 2565 จาก : https://www.warincity.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=12472:---online--zero-waste--2564&catid=123:2013-03-27-14-29-37&Itemid=414.
- ธัญญารัตน์ เรียนกะศิลป์, เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ และ สุพร เสียนสลาย. (2556). ผลสัมฤทธิ์ในการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี, *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 11 (1), 78.
- ภควัต อัจฉริยปัญญา (บรรณาธิการ) (2558). *รางวัลพระปกเกล้า 58*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน้า 1 เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560.
- วุฒิสาร ตันไชย และคณะ. (2558). *ข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมการพัฒนารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2559). *รูปแบบและประเภทการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร. (2563). *นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นไทย (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพมหานคร : โอ เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สุภา ศรีสวัสดิ์. (2550). *สภาพปัญหาการดำรงชีวิตของแรงงานในสถานประกอบการแห่งหนึ่งย่านบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อภิชาติ สถิตนิรามัย, ยุกติ มุกดาวิจิตรและนิติ ภาวครพันธุ์. (2556) *ทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทย. ภายใต้แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.)*. เชียงใหม่ : สถาบันศึกษาโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.